

T.C.
TRABZON VALİLİĞİ
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
2024-2025 EĞİTİM VE ÖĞRETİM YILI
I. DÖNEM 2. YAZILI SINAVI (İL GENELİ ORTAK)
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
10. SINIF

**SABAH
OTURUMU**

Aldığı Puan

Adı ve Soyadı :
Sınıfı / Şubesi :
Öğrenci Numarası :

ÖĞRENCİLERİN DİKKATİNE!

1. Bu soru kitapçığında 9 soru bulunmaktadır ve sınav süresi 40 dakikadır.
2. Cevaplarınızı, soruların altında boş bırakılan yerlere yazınız.
3. Sınav 100 (yüz) tam puan üzerinden değerlendirilecektir. 1, 2, 3, 4, 6, 7 ve 8. sorular 10 puan; 5 ve 9. sorular 15 puan değerindedir.

1. Ne yanar kimse bana âteş-i dilden özge
Ne açar kimse kapım bâd-ı sabâdan gayrı

(âteş-i dil: gönül ateşi, bâd-ı sabâ: sabah rüzgârı, özge: başka)

Bu beyitte hâkim olan duyguyu yazınız. (10 puan)

Bu beyitte hâkim olan duygu yalnızlıktır, kimsesizliktir.

2. “Kitabıma bu adı seçmemin nedeni okuyana yol göstereyim dilerim. Önce Kün Togdı’dan bahsettim. Bu Kün Togdı dediğim doğrudan doğruya kanundur. Sonra Ay Toldı’dan söz açtım. Mübarek saadet güneşi onunla parlar. Ay Toldı ikbali ve saadeti temsil etmektedir. Ardından akı temsil eden Ögdülmiş’i anlattım ve sonra da Ogdurmuş’tan söz açtım. O, akıbettir; kanaati ve dünya işlerinin sonunu simgeler.”

Yukarıda sözü edilen eserin ve yazarının adını yazınız. (10 puan)

Eserin adı: Kutadgu Bilig (5 puan)

Yazarı: Yusuf Has Hacip (5 puan)

3 ve 4. soruları aşağıdaki metinlere göre cevaplayınız.

Aşağıda *Dede Korkut Hikâyeleri*'nden ve Samipaşazade Sezai'nin *Küçük Şeyler* adlı hikâyesinden bir parça verilmiştir.

1. Metin

Karacık Çoban'ın bir sapanı varmış. Ayası üç yaşındaki dana derisinden, kolları otuz koyun yününden, şaklatanı dokuz keçi kılındanmış. Bir atışta on iki batman taş atarmış. Attığı taş yere düşmezmiş. Yere düşse bile yer toz gibi savrulmuş. Ocak gibi oyulmuş. Taşın düştüğü yerde üç yıl ot bitmezmiş. Biten ot üç güne yetmezmiş. Kururmuş. Semiz koyun, zayıf kuzu kırdı bayırda kalsa sapan korkusuna kurt gelip yemezmiş. Karacık Çoban sapanı sekiz batmanlık bir taş koymuş. Gelen kâfirlere doğru atmış. Sekiz batmanlık taşın korkusu bir yana dursun. Sapanın şaklaması geniş dünyayı kâfirlerin başına dar etmiş. Yemekte olanın kaşığı elinden düşmüş. Su içenin suyu boğazına durmuş. Gülenin nefesi düğümlenmiş. Şöklü Melik'in çavuşu, kapıcısı korkudan girecek delik aramış. Zindancılar ise esirleri unutup kendi canlarının derdine düşmüşler.

2. Metin

Dün öğle sıcağında köyden gelirken güneşin şiddet-i hararetinden (sıcaklığın şiddeti) kurtulmak için çiftlik duvarının kenarındaki kara ağaçların sayesinde (gölge) sığınarak yürüyordum. Yolun üzerindeki evde birtakım uşaklar kemal-i sükûnetle (sessizliğin yüksek seviyesi) büyük bir yük arabasına kuru ot yükletiyorlardı. O esnada açık kalan kapının önünden geçerken içeriye göz gezdirdim. Avlunun ta iç tarafında, taştan bir iskemlenin üstüne dayanmış, başını iki elinin arasına almış bembeyaz bir ihtiyar gördüm. Gayet kısa bir salta (bir tür ceket) ve yamalı bir pantolon giymişti. Durdum. Oradaki adamlardan biri gayet yavaş: "Hiş! İşte bizim efendi budur. Oğlunun felaketinden beri bu hâlde bulunuyor." dedi. O esnada baştan ayağa kadar siyahlar giymiş bir kadınla bir çocuk yanımdan geçerek çiftliğe girdiler. Yine o adam şu yolda ilave-i kelam (sözlerine ekleme) etti. Evin hanımı küçük oğlu ile geliyorlar. Ah bilmezsiniz. Ne derecelerde meyusiyet (üzüntü)... Ne derecelerde hüzün ve matem... Pederi hâlâ matem elbisesini çıkarmıyor! Çıkartmak da mümkün değil

3. Numaralanmış metinlerin dil ve anlatım yönünden iki farkını yazınız. (10 puan)

Öğrencilerden, iki metni dil ve anlatım yönünden karşılaştırması ve bu metinlerin arasındaki farklardan en az ikisini yazması beklenmektedir.

Örnek cevaplar:

- * Birinci metin sade bir dille yazılmıştır. İkinci metinde daha ağır bir dil ve Arapça, Farsça tamlamalar kullanılmıştır.
- * Birinci metinde geleneksel destansı anlatım kullanılmış. İkinci metinde modern hikâyeye uygun bir anlatım tarzı bulunmaktadır.
- * Birinci metinde –miş'li geçmiş zaman, ikinci metinde –di'li geçmiş zaman kipi kullanılmıştır.
- * Birinci metin akıcıdır, kısa cümlelerden oluşmuştur. İkinci metinde Arapça ve Farsça kelimelerin çok kullanılması, daha uzun cümleler kurulması akıcılığı azaltmıştır.
- * Birinci metinde 3.kişili, ikinci metinde 1.kişili anlatıcı kullanılmıştır.
- * Birinci metinde gözlemci bakış açısı, ikinci metinde kahraman bakış açısı kullanılmıştır.

4. Numaralanmış metinlerde yer alan şahıs kadrosunu gerçek hayatla ilişkisi açısından karşılaştırınız. (10 puan)

Örnek cevaplar:

Birinci metindeki kişiler günlük hayatta karşımıza çıkabilecek kahramanlar değildir. Kişilerin özellikleri abartılıdır ve kişiler olağanüstü özelliklere sahiptirler.

İkinci metindeki kişiler ise günlük hayatta karşılaşılabileceğimiz insan özelliği göstermektedir. Abartılı ya da olağanüstü özellikleri yoktur.

5. Trabzon Üniversitesinde görevli Mehmet Ali bey, 25 nisan günü yapılacak seminere hazırlanmak için bilgisayarının başına geçtiği sırada kedisi pamuk kuş burnu çayını masaya döktü.

Metindeki yazımı yanlış sözcüklerin doğrusunu yazınız. (15 puan)

Cevap:

Mehmet Ali Bey
25 Nisan
geçtiği
Pamuk
kuşburnu

(Yazımı yanlış her bir sözcüğün doğrusunun yazılması 3 puandır.)

6. Düşman geldi tabur tabur dizildi
Alnımıza kara yazı yazıldı
Tüfek icad oldu mertlik bozuldu
Eğri kılıç kında paslanmalıdır

Bu şiirden hareketle tabloda istenenleri yazınız. (10 puan)

Nazım birimi	Dörtlük
Ölçü	Hece (11'li)
Kafiye	-z: yarım kafiye
Redif	-ildi/-ıldı/-uldu: redif
Kafiye şeması	aaab/ düz kafiye

(Tablodaki soruların doğru cevaplarının her birine 2 puan verilir.)

7. Ağacınız yapraklarla donanır
Taşlarınız bir birliğe inanır
Hep çiçekler bağrınızda gönenir
Pınarınız çağlar akışır dağlar

Rüzgâr eser dallarınız atışır
Kuşlarınız birbiriyle ötüşür
Ören yerler bu bayramdan pek üşür
Sünbül niçin yaslı bakışır dağlar

Bu şiirin,

Nazım şekli: **Koşma (5 puan)**
Nazım türünü: **Güzelleme (5 puan)**

yazınız. (10 puan)

8. Aşk derdiyle hoşem el çek ilâcımдан tabîb
Kılma dermân kim helâkim zehri dermânındadır

Bu beyitte yer alan edebî (söz) sanatlardan birini bularak bu sanatın nasıl yapıldığını beyitten hareketle açıklayınız. (10 puan)

(Edebî sanatlarından herhangi birini bulmak 5 puan, edebî sanatı açıklamak 5 puan)

Söz sanatı: 1. Tezat

2. Tenasüp

3. Kinaye

Açıklama:

1. Dert ve derman / ilaç ve zehir sözcükleri bir arada kullanılarak tezat sanatı yapılmıştır.
2. İlaç, tabip, zehir, derman sözcükleri arasındaki ilişki üzerinden tenasüp sanatı yapılmıştır.
3. “El çekmek” deyiminin, “elini üzerinden çekmek” şeklindeki gerçek anlamı ve “yaptığından vazgeçmek” şeklindeki mecaz anlamı bir arada kullanılarak kinaye yapılmıştır.

9. Eğer yürüyüş yapmayı, deniz kıyısında bulunmayı ve denizi seven biri iseniz çok hoş bir rotası var Sarıyer'in. İstinye'den yavaş yavaş yürümeye başladığınızı varsayalım. Karşınıza önce Yeniköy'e geçen caddedeki İstinye İskelesi çıkacaktır, iskelenin yanında göze hoş gelen işlemeli bir çeşme bulunmakta. 1908 yılında yapılan bu çeşmeye İnsan suresinin 21. ayeti yazılmış. Buradan Avusturya Konsolosluğu önüne kadar gideceğiniz yol, deniz kıyısından uzaklaşmış olacak.

Bu metinden hareketle tabloda istenenlere birer örnek yazınız. (15 puan)

Belirtisiz isim tamlaması	İstinye iskelesi, 1908 yılı, deniz kıyısı
Zincirleme isim tamlaması	İnsan suresinin ayeti, Avusturya Konsolosluğu önü
Belirtili isim tamlaması	Sarıyer'in rotası, iskelenin yanı

SINAV BİTTİ.
CEVAPLARINIZI KONTROL EDİNİZ.